

A SZÖVEGALKOTÁS

Mondatfűzés

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
beszéd fogyatékos tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

BESZ-IX.3-AdB

A modult készítette:

Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

Az adaptációt készítette:

Hernádi Krisztina

A modul célja	A beszédképesség, a szövegalkotás fejlesztése, mondatok összefűzése tartalmi kapcsolódásuk alapján
Időkeret	2×45 perc
Ajánlott korosztály	7–9 év
Modulkapcsolódási pontok	<p><i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret, hon- és hagyományismeret, drámajáték</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szókincsfejlesztés</p> <p><i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Szókincsfejlesztés – szógyűjtés, mondatbővítés moduljai, beszélgetőkör, életjátékok, drámajátékok, eseményképek sorba rendezése</p> <p><i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Analógiás szövegalkotás, meseszöveg, közös mesealkotás moduljai, életjátékok, drámajátékok</p>
A képességfejlesztés fókuszai	<p>A beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság Rész, egész értelmezése, logikai műveletek, összefüggések megtalálása, képzelőerő, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség, ok-okozati összefüggések</p> <p>Anyanyelvi fejlesztés</p>

AZ ADAPTÁCIÓ KÖRE

A beszéd fogyatékosok köre igen heterogén. Azonos beszédhibafajtán belül is nagyfokú az eltérés, hiszen a tünetek jellege, a beszéd sérülés foka, fejlődési üteme, a kísérő problémák jellemzői egyénenként különbözők. A beszédzavarok egy-egy tanulónál halmozottan is előfordulhatnak. Az iskolai oktatás, az egyéni segítség a pedagógiai, logopédiai ellátás, a beszédbeli akadályok jellegétől függ. Ezek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- Megkésett beszédfejlődés
- Diszfázia
- Súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar
- Diszlália
- Orrhangzós beszéd
- Dizartria
- Dadogás
- Hadarás
- Diszfónia
- Mutizmus
- Diszlexia
- Diszgráfia

AJÁNLÁS

A modult a szókincsfejlesztés – mondatbővítés moduljának feldolgozása után 1-2 héttel javasoljuk.

A kooperatív munkák során célszerű 4 fős heterogén csoportokkal dolgozni. Ebben az esetben ugyanazok a gyerekek dolgozzanak egy csoportban, akik a mondatbővítés modulban együtt voltak. Természetesen most minden csoport más témájú képet kapjon.

A modul során felhasznált eseményképek megegyeznek a szókincsfejlesztés – mondatbővítés modulban levőkkel. Ha az osztályból hétnél kevesebb csoport alakítható, a képek közül a cirkuszt javasoljuk elhagyni.

A II./4. és a II./5. feladat A, B, C pontját differenciált feladatmegoldással is el lehet végezni.

„Szóforgó” kooperatív technika: a csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat.

A beszédfogycatékos gyermekek többségére jellemző az anyanyelv fejlődésében tapasztalható kisebb-nagyobb elmaradás. A verbális fejlesztés ezért célként és eszközként is megjelenik, szinte valamennyi tevékenység közben. Ennek feladata a tanuló közlési vágyának, szabad önkifejezésének elősegítése. Kezdetben fogadjuk el és segítük a gyermek egyéni kommunikációs formáit, ezzel is erősítve egy magasabb kommunikációs szint elérését.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Jenei Andrea (szerk.): Ajánlások beszédfogycatékos gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.

ÉRTÉKELÉS

Szóbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

VÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárasi útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
I. RÁHANGOLÓDÁS							
1. A	„Válasz” – mozdulatjáték 8'		Testnyelv értelmezése, reakciókészség, együttműködés	Egész osztály	Páros	Játék	
B	„Activity” játék az eseményképek felhasználásával (mutogatás) 8'		Figyelem, fantázia Dramatikus készség	Egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
C	„Activity” játék az eseményképek felhasználásával (körülrírás) 8'		Figyelem, fantázia, Kifejezőkészség Diszfázia, diszlexia, diszgráfia, súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar esetén a feladat nehézséget okozhat.	Egész osztály	Frontális	Játék	1. melléklet
2.	„Szerencsére – sajnos” párbeszédjáték 10'		Figyelem, fantázia, logikai, kifejezőkészség Diszfázia, diszlexia, diszgráfia esetén a feladat nehézséget okozhat.	Egész osztály	Frontális	Játék	
II. MONDATALKOTÁSOK, MONDATKAPCSOLÁSOK							
1.	Csoportalakítás és az eseményképek kiosztása 2'			Egész osztály			2. melléklet
2.	A képekről saját élmények felidézése 10'		Szóbeli kifejezőkészség, belső képek felidézése, figyelem	Egész osztály	Frontális	Beszélgetés	

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
3. A	Történetalkotás a képekről 10'		Írásbeli kifejezőkészség, fantázia, logikus gondolkodás Diszfázia, diszlexia, diszgráfia esetén a feladat nehézséget okozhat.	Egész osztály	Egyéni, csoport	Szövegalkotás	
B	Összemontírozott szöveg azonos tartalmú mondatainak válogatása 10'		Tartalmi összefüggések felismerése, íráskészség Diszfázia, diszlexia, diszgráfia esetén a feladat nehézséget okozhat.		Kooperatív, egyéni Diszfázia, diszlexia, diszgráfia esetén szükséges lehet az egyéni megsegítés.	Válogatás	3. melléklet
4. A	Mi történhetett előtte és utána? I. 10'		Ok-okozati összefüggés, nyelvi találményszerűség	Egész osztály	Frontális kooperatív	Szóforgó	
B	Mi történhetett előtte és utána? II. 10'		Ok-okozati összefüggés, nyelvi találményszerűség	Fejlettebb logikai gondolkodású és kifejezőkészségű osztályoknak	Frontális kooperatív	Szóforgó	4. melléklet
5.	Címadás a képekhez 5'		Lényegkiemelés, írásbeli kifejezőkészség	Egész osztály	Csoport		
6. A	Mit mondhatna? 10'		Asszociációs készség A kifejezőkészség fejlesztése, fantázia Együttműködés	Egész osztály	Csoport		
B	Ki mondhatta? 10'		Együttműködés, kifejezőkészség, dramatikusság		Csoport Diszlexia, diszgráfia esetén szükséges lehet az egyéni megsegítés.		5. melléklet

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
7.	Jelenetalkotások 20'		Együttműködés, dramatikusság, szóbeli kifejezőképesség, fantázia	Egész osztály	Csoport Frontális Verbális-nonverbális megnyilvánulások differenciált kezelése szükséges, a sérülés típusától és súlyossági fokától függően.	Drámajáték	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELES							
A	A diákok visszajelzései, tanító értékeli az osztály munkáját 5'		Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális		
B	A csoportok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'		Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. RÁHANGOLÓDÁS

1.

A) „VÁLASZ” – MOZDULATJÁTÉK

A két diák egymással szemben áll, az egyikük becsukja a szemét. Társa felvesz egy tetszőleges pózt, testtartást. A tanító jelére (taps) az eddig csukott szemmel álló gyerek kinyitja a szemét és gondolkodási idő nélkül „válaszol” társa „szobrára”. (A válasz lehet csatlakozás a mozdulathoz, a mozdulat kiegészítése, illetve ellenpontozása.)

A játék megtanulása után párban folytatják a gyerekek. A játékot páron belüli cserével játsszák, amíg a játékidő tart.

B) „ACTIVITY” JÁTÉK HÁROM ESEMÉNYKÉP FELHASZNÁLÁSÁVAL (MUTOGATÁS)

A tanító kihív egy önként jelentkező diákot, akinek megmutatja az egyik képet. Ő a képről kiválaszt egy cselekvést, amit elmutogat a többieknek. Aki kitalálta, az lesz a következő „mutogató”. A játék során mindhárom képet használják.

C) „ACTIVITY” JÁTÉK HÁROM ESEMÉNYKÉP FELHASZNÁLÁSÁVAL (KÖRÜLÍRÁS)

A tanító kihív egy önként jelentkező diákot, akinek megmutatja az egyik képet. Ő a képről kiválaszt egy tárgyat, amit körülírással elmond a többieknek. Aki kitalálta, az lesz a következő „körülíró”. A játék során mindhárom képet használják.

Diszfázia, diszlexia-diszgráfia, beszédértési-beszédészlelési zavar esetén a feladat nehézséget okozhat.

Saját adaptációs kiegészítem:

2. „SZERENCSÉRE – SAJNOS” PÁRBESZÉDJÁTÉK

A tanító mond egy egyszerű állító mondatot. Pl. Ma későn ébredtem. Ezt fűzik tovább változtatva a „szerencsére” és „sajnos” mondatkezdésekkel. Pl. Szerencsére nem késtem el az iskolából. Sajnos nem volt már időm reggelizni. Szerencsére anyukám csomagolt uzsonnát. Sajnos otthon hagytam. Stb. Ha egy téma már elakadt, új mondattal indíthatja a tanító a játékot.

II. MONDATALKOTÁSOK, MONDATKAPCSOLÁSOK

A) CSOPORTALAKÍTÁS ÉS AZ ESEMÉNYKÉPEK KIOSZTÁSA

(L. az ajánlásban!) A képek kiosztása előtt a tanító az egész osztálynak megmutatja azokat.

B) A KÉPEKRŐL SAJÁT ÉLMÉNYEK FELIDÉZÉSE

Minden gyerek felidéz olyan saját élményeket, amelyek a csoportjánál lévő kép tartalmával kapcsolatosak. Ezeket – akinek kedve van – megosztja osztálytársaival.

Saját adaptációs kiegészítem:

3.

A) TÖRTÉNETALKOTÁS A KÉPEKRŐL

A csoportok tagjai önállóan 3-5 összefüggő mondatot írnak a náluk lévő képről, majd ezeket felolvassák csoporttársaiknak. (Természetesen a tanító folyamatosan körbejár a csoportok között, és tanácsokat, segítséget ad.)

B) ÖSSZEMONTÍROZOTT SZÖVEG AZONOS TARTALMÚ MONDATAINAK VÁLOGATÁSA

Minden csoport ugyanazt a szöveget kapja. Ebben valamennyi képhez szerepelnek mondatok. A gyerekek feladata, hogy kiválogassák a saját képükhöz illőket, majd önállóan (egyéni munkában) írják le. Akinek az ideje engedi, 1-2 mondattal folytathatja a történetet.

Diszfázia, diszlexia-diszgráfia esetén redukált szöveggel, egyszerűbb, rövidebb mondatokkal dolgozzunk.

Saját adaptációs kiegészítem:

4.

A) MI TÖRTÉNHESETT ELŐTTE ÉS UTÁNA? I.

A csoportmunka megkezdése előtt a tanító az egyik képről mond egy mondatot. Az osztály közösen próbálja kitalálni, hogy mi lehetett annak az előzménye, és mi történhetett utána. (Pl. A kiscsibék csipegetik a magokat. Marika szórta eléjük. Evés után ittak is.) Ha a diákok értik a feladat lényegét, csoportokban folytatják a játékot.

Diszfázia, diszlexia-diszgráfia esetén javasolt az előzményt és következményt is képes formában a tanuló kezébe adni, így kérni a mondatalkotást.

A csoport egyik tagja mond a képről egy olyan mondatot, amelyik a kép egyik szereplőjével kapcsolatos. A mondatban szerepeljen a „most” szó.

A következő gyerek ennek az előzményét fogalmazza meg, a harmadik pedig kitalálja, hogy mi történhetett utána. A csoport minden tagja próbáljon ki minden „szerepet”.

B) MI TÖRTÉNHESETT ELŐTTE ÉS UTÁNA? II.

A csoportmunka megkezdése előtt a tanító az egyik képről mond egy mondatot. Az osztály közösen próbálja kitalálni, hogy mi lehetett annak az előzménye, és mi történhetett utána. A feladat begyakorlása után a tanító minden csoportnak ad 1-1 mondatot. A gyerekek ezeknek az előzményét és az utána történeteket fogalmazzák meg, egy-egy mondatban önállóan. A leírt mondatokat felolvassák csoporttársaiknak. (Egy mondatához négy variáció születik.)

Saját adaptációs kiegészítem:

5. CÍMADÁS A KÉPEKHEZ

A csoportok valamennyi tagja ír egy-egy címet a náluk lévő képhez. Ezek közül a csoport együtt választja ki az általa legjobbnak tartottat, és azt felolvassák az osztálynak.

Saját adaptációs kiegészítem:

6.

A) MIT MONDHATNA?

A közösen megfogalmazott példamondatok után a csoportok a náluk lévő kép szereplői, és más élőlényei nevében fogalmaznak meg mondatokat, amelyeket leírnak. Az ellenőrzés során ezeket elmondják társaiknak is. A szereplők lehetnek: gazdasszony, túravezető, tisztáson uzsonnázó gyerek, kislány, tollasozó, vitorlázó, fürdő, napozó, kutya, tehén, kacsa stb.

B) KI MONDHATTA?

Minden csoport kap egy lapot, amelyen a képek szereplőitől hallható mondatok vannak. A mondathalmazból ki kell válogatniuk azokat, amelyek a náluk lévő képpel kapcsolatba hozhatók. Ezeket felolvassák társaiknak. Ha van még idő, kitalálhatnak újabb hasonló mondatokat, akár más csoportok képeihez is.

Diszlexia-diszgráfia esetén szükséges lehet az egyéni megsegítés.

Saját adaptációs kiegészítem:

7. JELENETALKOTÁSOK

A csoportok rövid jelenetet találnak ki a náluk lévő képhez, amelyet a felkészülés és a próba után előadnak. A jelenetben felhasználhatják a „Mit mondhatna?” és a „Ki mondhatta?” feladat mondatait is.

Verbális-nonverbális megnyilvánulások differenciált kezelése szükséges, a sérülés típusától és súlyossági fokától függően.

III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS

A) A DIÁKOK VISSZAJELZÉSEI A FOGLALKOZÁSRÓL

Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt véleménye szerint a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B) A CSOPORTOK, A DIÁKOK ÖNÉRTÉKELÉSE A MUNKÁBAN VALÓ RÉSZVÉTELÜKRŐL

Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan tudtak kapcsolódni az ő ötleteikhez, tevékenységeikhez. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan érezték magukat a csoportos munkák során. A foglalkozás melyik részében tanultak újat, amivel még nem találkoztak?

Saját adaptációs kiegészítem: